

VÍTĚZSLAVA KAPRÁLOVÁ

24. 1. 1915 - 16. 6. 1940

Věk do pětadvaceti let je v životě umělců často jen přípravou na dobu zralosti, obdobím mladistvého hledání a formováním osobnosti i uměleckého vyjadřování. Jsou případy umělců, kterým osud nedopřál prožít dlouhý život a kteří přesto, a snad právě proto, vydali plody své tvůrčí energie v omezeném čase, který jim život vyměřil.

V české hudbě představuje takový umělecký osud skladatelka a dirigentka Vítězslava Kaprálová, která za svůj krátký život, pouhých 25 let, vytvořila dílo pozoruhodné a navíc v oblasti, která byla a dodnes je vyhrazena především mužům.

Vítězslava Kaprálová se narodila v Brně 24. ledna 1915 v rodině Václava Kaprála - skladatele a později profesora brněnské konzervatoře. Hudební nadání zdělila po otci, který dohlížel i na její první kompoziční pokusy. Nikdo netušil, že drobná křehká dívka „Vitka” nebo „Vitulka”, jak jí říkali, bude přitahována hudbou tak silně, že se jí bude věnovat celou svou osobností. V devíti letech se pokoušela komponovat, v patnácti se proti vůli otce přihlásila na brněnskou konzervatoř a vystudovala na ní dva tehdy výlučně „mužské” obory – kompozici u Viléma Petrželky a dirigování u Zdeňka Chalabaly (1930-1935).

V letech 1935-1937 pokračovala ve studiu v Praze na mistrovské škole u Vítězslava Nováka (skladba) a Václava Talicha (dirigování). Absolventským dílem je *Vojenská symfonieta* z roku 1937, která je nejznámější orchestrální skladbou Kaprálové. V provedení České filharmonie zazněla téhož roku v Praze pod taktovkou dvaadvacetileté Vítězslavy Kaprálové za přítomnosti prezidenta republiky a o rok později dokonce v provedení orchestru BBC opět za řízení autorky na mezinárodním festivalu ISCM v Londýně.

Studium doplnila studijním pobytem na École Normale de Musique v Paříži, kde byla žákyní Charlese Muncha (1937-1939). Soukromě pak ještě studovala

kompozici u Bohuslava Martinů (1937-1939). Talent Kaprálové byl nesporný a udivující. Znamenala pro Martinů objev umělecký, mladá žákyně jej však okouzila i svým temperamentem. Původní vztah žačky a učitele se postupně měnil ve spolupráci dvou vyhraněných uměleckých osobností a vzájemnou konzultaci při komponování několika skladeb. „*Já jsem se vlastně s ní učil sám také, a byla to pro mne radost i zkušenost prožívat znovu tento boj duše s hmotou a býti přítomen práci vyloženého a rozvíjejícího se talentu,*“ napsal později Martinů. Vztah Kaprálové a Martinů současně přerostl v hluboký vztah osobní. Tomuto vztahu věnoval Jindřich Uher svůj román *Ona a Martinů* z roku 1995.

K nejužší spolupráci mezi nimi došlo při kompozici *Tre ricercari* od Bohuslava Martinů a *Partity pro smyčcový orchestr a klavír* (1938-39) Vítězslavy Kaprálové. Skladby vznikaly v atmosféře společných schůzek, kde panovala rušná atmosféra se spoustou veselých přátelských polemik a vzájemných uměleckých připomínek. Martinů jí také pomáhal s instrumentací písně *Sbohem a šáteček* na stejnojmennou báseň Vítězslava Nezvala, nesoucí dedikaci „*na rozloučenou nejkrásnějšímu městu – Praze*“.

V Paříži vznikají i klavírní *Dubnová preludia* nebo *Variace na zvonkohru kostela Saint-Etienne du Mont*, jedno z nejosobitějších děl Kaprálové.

V době, kdy se schylovalo k okupaci Francie a kdy se u „Vitulky“ projevíly příznaky podlomeného zdraví, byla její tvorba poznamenána horečnatou snahou dospět k vlastnímu stylu a pevné kompozici. Dokladem toho je vedle zmíněné *Partity* i *Suíta rusticana*, dva písňové cykly *Zpíváno do dálky* z roku 1939 a *Vteřiny*, dále fragment skladby *Concertino pro housle, klarinet a orchestr a Dva ritornely pro violoncello a klavír* z roku 1940.

Hektické tempo jejího života v Paříži a neustálé hledání se promítlo i do osobních vztahů a kolísání mezi nimi. V Paříži v kruhu českých umělců poznala spisovatele Jiřího Muchu (syna Alfonse Muchy) a v dubnu 1940 se za něj provdala. Manželství trvalo pouhé tři měsíce, Mucha jejich vztahu věnoval i svůj román *Podivné lásky*. Rok 1940 se stal pro Vítězslavu Kaprálovou osudným. Při útěku z Paříže, která byla okupována německými vojsky, umírá 16. června 1940 v nemocnici v Montpellier na jihu Francie ve svých 25 letech. Oficiální diagnóza byla miliární tuberkulóza. Poslední dopisy Vitky svědčí o utrpení, kterým v těchto dobách prošla.

Její popel je uložen na Ústředním hřbitově v Brně. Svůj symbolický hrob s původním křížem z hrobu v jižní Francii má rovněž i na Třech Studních na Vysočině, kde si rodina Kaprálových v polovině třicátých let pořídila dům.

Vítězslava Kaprálová byla velkou nadějí českého umění. Její dílo obsahuje 25 opusů a přestože zůstalo torzem, má své pevné místo ve vývoji české hudby první poloviny 20. století.

Krátký úsek života, který jí byl vyměřen, zúročila víc než bohatě. O nezvykle vážném a zralém pohledu na život „živelné Vitulky“ svědčí i slova z dopisu, který napsala své matce: *„Nezbývá než nacházet dobro s otevřenýma očima a zlem se zocelovat; být vděčen za krásu, která nás obklopuje, i za bolest.“*